

"İ'lem Eyyühel-Aziz! İnsanları fikren dalalete atan sebeblerden biri; ülfeti, ilim telakki etmeleridir..." İ'lem'in tamamını izah eder misiniz?

"İnsanları fikren dalalete atan sebeblerden biri; ülfeti, ilim telakki etmeleridir. Yani melufları olan şeyleri kendilerince malûm bilirler."

İnsanlar, sürekli gördükleri, daima beraber oldukları, hiç aralık vermeden içinde buldukları çok büyük nimetleri ve hadiseleri, ülfetle geçiştirip, üzerlerinde düşünmeye gerek görmeyebiliyorlar.

Onları pek önemsemiyorlar. "Neyini düşüneyim, bildiğim şey. Zaten bunun böyle olması gerekiyor." der gibi, nice hilkat mucizelerini hiç dikkate almadan, kendi küçük meseleleriyle ilgileniyorlar, onları gözlerinde büyütüyorlar.

Gecenin gidip gündüzün gelmesine hiç hayret etmezler ki, bu büyük nimete bir şükür olarak sabah namazına kalksınlar. Zelzele ile birkaç şehrin birden sarsılması karşısında hayrete düşerler, ama koca dünyanın gece boyunca saatlerce yol aldığını hiç düşünmezler.

Aynı şekilde, görmenin ne kadar büyük bir nimet olduğu da hatırlarına gelmez; zira körlük elemi ni hiç çekmemişlerdir.

İşitmek ne büyük bir mucize ve yine ne büyük bir ihsan. Bunu da ülfetle geçiştirirler; zira hiç sağır olmamışlardır.

Her yemekten sonra şükür akıllarına gelse bile, havaya şükretmeyi hiç düşünmezler; çünkü, havasız hiç yaşamamışlardır.

İşte ülfet, organlarımızın tümünü ve bizi kuşatan kâinattaki nimetlerin de bütünü ni hiç düşünmeden, sadece yokluğunu veya noksanlığını çektiğimiz şeyleri düşünme hastalığıdır.

"Hattâ ülfet dolayısıyla âdiyata teemmül edip ehemmiyet vermezler."

Adiyat, “âdet üzere sürekli yapılan şeyler” demektir; uyumak, uyanmak, yürümek, yemek, içmek gibi.

Bunların her biri ayrı bir mucize ve ayrı bir İlahi ihsan... Ama bunlarla sürekli muhatap olunması, yokluklarının çekilmemesi insana gaflet verebiliyor.

Bunlardan sadece uyumak üzerinde kısaca duralım:

Aslında, uyumak bir mucize. Nasıl uyuyoruz? Göz kapaklarımız birbirine nasıl yapışıyor? Nasıl oluyor da uyumaya zorlandığımızda uykumuz kaçıyor da, hiç uykuyu düşünmeyerek başka şeyler hayal ettiğimizde uykuya geçiyoruz? Bu olay, bizim isteğimiz ve irademiz dışında nasıl gerçekleşiyor?

Uykuyu, “Hislerin kâinattan toplanması.” şeklinde tarif ediyorlar. İşitme duygumuzu örnek alalım: Uykuya geçtiğimizde, hemen yanı başımızda konuşan birinin sözlerini işitmiyoruz. Ama, uyuyup da rüya âlemine daldığımızda bir başka ülkede bulunan, hatta ahirete göçmüş bir dostumuzla sohbet ediyor, onun konuştuklarını işitiyoruz.

Bu kadar harika bir hadise, ülfetle dikkatten kaçabiliyor.

"Halbuki ülfetlerinden dolayı malûm zannettikleri o âdi şeyler, birer hârika ve birer mu'cize-i kudret oldukları halde, ülfet saikasıyla onları teemmüle, dikkate almıyorlar; tâ onların fevkinde olan tecelliyat-ı seyyaleye im'an-ı nazar edebilsinler."

Mu'ciz, aciz bırakan demektir. Mucize denince aklımıza, peygamberlerin eliyle sergilenen ve diğer insanların yapmaktan aciz kaldıkları harikalar gelir. Bunların hepsi Üstat hazretlerinin ifade ettiği gibi “Doğrudan doğruya Allah’ın fiilidir.” Ama bu fiiller bir sevgili kulun eliyle ortaya konmuştur. Tâ ki, Allah elçilerinin davalarına birer şahit olsunlar.

Bu kâinat, kudret mucizeleriyle doludur. Bunları dikkatle seyreden insanlar, bu harika eserleri sebeplerin yapamayacağını bilir ve o mucizeleri de Allah’ın sergilediğine iman ederler.

Ancak, çocukluğundan beri bütün ömrü hep bu mucize eserler içinde geçen insanlar, ülfet ile bu harikalara bakamaz olurlar.

Ve Allah, isimlerinin tecellisine mazhar olan, sıfatlarının kemalini ilan eden bu eserleri sürekli olarak yeniler, tazelerdir. Bir baharda sergilediği çiçekleri, meyveleri, kelebekleri, sinekleri ortadan kaldırır, yenibaharda yeni mucizeler sergiler.

Bir asrın insanlarını ölüm ile terhis eder, bu imtihan dünyasına yepyeni insanları getirir.

İşte bu tecellilerin durmadan devam etmesini Üstat hazretleri “tecelliyat-ı seyyale” şeklinde ifade ediyor. Seyyal, akıcı demektir ve zaman nehrini hatıra getirir.

“Şu mahlukat, izn-i İlâhî ile zaman nehrinde, mütemadiyen akıyor.”

İnsanoğlu, bu akanların birisi de kendisi olduğu halde, ülfet ve gafletle bu akışı hakkıyla seyredemez; ona “im’an-ı nazar” edemez, yani dikkatle bakamaz.

O tecelliler gelip geçerken, bir yandan da o insanın ömrü geçer, gider. Ve çoğu insan, ne kendini, ne bu âlemdeki tecelli akışını hakkıyla seyredmeden bu mucizeler diyarından ayrılır.

Bu “tecelliyat-ı seyyale”den, sadece, “rızk nehrine” kısaca nazar edelim:

Her gün alınan gıdalar, içilen sular, yenilen meyveler, sebzeler büyük bir nehir gibi akıp giderler, yerlerine yenileri gönderilir. İnsanoğlu, çoğu zaman, her meyvenin ayrı bir mucize olduğunu düşünmek yerine onların fiyatıyla ilgilenir. Düşünmez ki, aslında bu meyvelerin hiçbirine paha biçilemez. Bizim ödediğimiz para, o meyvelerin fiyatı değil, onlara verilen emeklerin ve onların bize ulaşması için yapılan hizmetlerin ücretleridir. Bahçıvanın emeğinden, nakliye ücretine, toptancının kârından manavın kârına kadar bütünü toplanıyor da o meyvenin fiyatı ortaya çıkıyor. Gerçekte biz o meyveleri bedava alıyoruz.

Üstat hazretleri, bu hususa nazar-ı dikkatimizi şöyle çekiyor:

“Parasız aldığınız bu malları “İlâhî hazine”den almayıp birer birer esbaba yaptırarak olursanız, acaba bir nar tanesini ne kadar zamanlarda elde edip ne kadar pahalı alacaksınız? Çünkü o nar, bütün eşyayla alâkadardır. Az bir zamanda, az bir kıymetle husule gelmesi imkân haricidir.” Mesnevî-i Nuriye.

Bu nimetlerin gerçek fiyatını ise, Birinci Sözde, “zikir, fikir ve şükür” olarak ortaya koyuyor. Yani, o nimeti yerken besmele çekmek, sonunda Elhamdülillah demek ve ortada bu nimetleri tefekkür etmek.

"Bunların meseli deniz kenarında durup, denizin içerisindeki hayvanata ve sair garib hâlâtına bakmayarak, yalnız rüzgâr ile husule gelen dalgalara ve şemsin şuaatından peyda olan parıltısına dikkat etmekle Mâlik-ül Bihar olan Allah'ın azametini delil getiren adamın meseli gibidir."

Burada ülfetin kaynağı olan sathî nazara harika bir örnek verilmiş oluyor. Ben bu harika tespiti okurken, hayalen atmosferin dışına çıkıyor, dünyayı hiç görmemiş bir hayali arkadaşına atmosferi seyrettiriyorum. O adam, güneş ışıklarının atmosfere vurup yansısıyla ortaya çıkan akıl almaz manzaraya hayran oluyor ve “Dünya ne kadar mükemmel bir mahlukmuş.” diyor. Halbuki, onun gördüğü dünya değil, sadece atmosferden yansıyan ışıklardır. Seksen kilometre derine inse, bir buçuk milyonu aşkın canlı türünü göreceksin ve hayreti büsbütün artacaktır.

Üstadın verdiği örnek sadece denizi sathî olarak seyreden adama mahsus değil. Biz de birbirimizle konuşurken sadece dışımıza bakıyoruz. Ne içerde çalışan kalbi, ne karaciğerdeki enerji santrallerini ne yenilen gıdalardan kan üretilmesini, ne atomları, ne genleri gördüğümüz ve hatırladığımız yok.

Bir ağaca bakarken de onun ne harika bir meyve fabrikası olduğunu düşünmekten çok, yapraklarına, meyvelerine bakıyor ve gölgesinde dinlenip yolumuza devam ediyoruz.

Üstadımız buyuruyor ki, “... Kur’ân-ı Mu’cizü'l-Beyânın, bütün kâinattaki âdiyat namıyla yad olunan, harikulâde ve birer mucize-i kudret olan mevcudat üstündeki âdet ve ülfet perdesini keskin beyanatıyla yırtıp, o hakaik-ı acibeyi zîşuura açıp, nazar-ı ibretlerini celb edip, ukule tükenmez bir hazine-i ulûm açar.” Sözler

Bir Müslüman, Kur’anın emrine uyarak namaz kıldığında, ülfet perdelerini aralıyor. Dünya meşgalelerinden, az da olsa sıyrılıp, ulvî hakikatlere nazar ediyor.

Kendisinin kul olduğunu hatırladığı gibi, onu kuşatan bu mucize eserlerin de Allah’ın mahlukları olduğunu düşünüyor. Bütün varlık âlemini böyle harika bir şekilde terbiye eden Allah’a hamd ediyor.